

A. A. H. HAMER.

In September van het jaar 1887 vervoegde zich bij mij een jonge man van 20 jaren, om verder onderwijs in Tandheelkunde te erlangen. Hij had van 1886—1887 te Berlijn zijn eerste tandheelkundig onderricht genoten en den 8en Juli 1887 te Groningen zijn tandheelkundig examen met gunstig gevolg afgelegd.

Deze jonge man, Augustus Antonius Hubertus Hamer, heeft zich ontpopt tot een der kundigste en bekwaamste tandartsen hier te lande. Dat schrijver dezes eenigszins heeft kunnen bijdragen tot zijne tandheelkundige vorming is hem tot een bijzondere eer, doch te Chicago, waar hij van September 1890 tot Augustus 1891 vertoefde en alwaar hij den 24en Maart 1891 zijn diploma als Doctor of Dental Surgery behaalde, heeft hij natuurlijk meer geprofiteerd, dan ik hem bij mogelijkheid hier kon aanbieden, in de beperkte en benauwde ruimte waar ik gedwongen was onderwijs te geven; onze „Kliniek” was destijds nam. gevestigd op de Neude, onzaliger nagedachtenis!

Hamer was mijn eerste assistent wien een honorarium kon worden aangeboden, dat destijds niet meer bedroeg dan f 500.— maar hij had veel vrijen tijd ter zijner beschikking, daar zijne tegenwoordigheid op onze kliniek drie ochtenduren vorderde, een middaguur voor operatieve tandheelkunde, en twee avonduren voor colleges. Dien tijd heeft Hamer op bijzonder nuttige wijze besteed, door de colleges te volgen van Professor Donders en, na diens aftreden, van Prof. Engelmann; van Prof. Pekelharing; van den toenmaligen lector, thans Professor Spronck over anatomie (Professor Koster had toen zijn ontslag genomen) en van Professor Talma, wiens

kliniek Hamer twee jaren gevolgd heeft. Als vrucht van zijne colleges bij Prof. P e k e l h a r i n g mag ik wijzen op den zeer uitvoerigen en nauwkeurigen arbeid over de vrije dentikelvorming ¹⁾ in de Pulpa der tanden, waarvan Hamer op het X Internationaal Medisch Congres, in de sectie voor Tandheelkunde van 4—9 Aug. 1890 te Berlijn gehouden, mededeeling heeft gedaan. ²⁾

Buitendien heeft hij, in vereeniging met W. v a n d e r H o e v e n, een prijsvraag beantwoord, door de Geneeskundige Faculteit te Utrecht in 1888 uitgeschreven en luidende: „De physiologische resorptie van beenweefsel „wordt, sedert de onderzoekingen van K ö l l i k e r, in „hoofdzaak aan de werking van zekere reuzencellen, de „z.g. osteoklasten toegeschreven. Het is vrij zeker, dat „analoge cellen, als odontoklasten, bij de resorptie der „melktanden werkzaam zijn.

„De Faculteit wenscht een nader histologisch onderzoek „naar de herkomst en lotgevallen der odontoklasten”.

Het antwoord op die prijsvraag werd eene loffelijke vermelding waardig gekeurd. Wij vinden ze vermeld op blz. 224 en volg. van de I Serie der Handelingen van het Ned. Tandh. Gen. Meer in extenso, met de daarop betrekking hebbende afbeeldingen, komt ze voor in de „Dental Review” (Chicago, January 15, 1891).

Tot 1890 mocht ik Hamer als assistent behouden. Toen werd hij geannexeerd door den Heer J. E. G r e v e r s, op wiens instigatie hij Amerika bezocht. Kon ik, uit den aard der zaak, den arbeid van Hamer niet meer zoo dagelijks volgen, op de vergaderingen van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, waarvan hij in 1888 lid werd,

¹⁾ Later, op voorstel van Dr. Iszlaï door „Odontheel” vervangen.

²⁾ Deze voordracht heeft Hamer ook medegedeeld op de 13de Jaarvergadering (34ste Vergadering) den 23sten Maart 1892 gehouden te Utrecht. Ze wordt, met de daarop betrekking hebbende afbeeldingen, vermeld in de 2de Serie der Handelingen van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap.

wist hij ons steeds te boeien, door zijne wel doorwrochte voordragen. Zoo vinden wij van hem, behalve de reeds genoemde, eene voordracht over „algemeene Pathologie” (zie de Handelingen van het Ned. Tandh. Gen. I Serie blz. 252); eene over „moderne Tandheelkunde” (Hand. II Serie blz. 97); eene over „Partieele kunstkronen” (Hand. II Serie blz. 163); eene over „het verplaatsen van tanden in verticale richting” (Hand. II Serie blz. 252); eene over het „Angle's System” (Hand. III Serie blz. 70). Ik wil er hier even op wijzen, dat Hamer de eerste is geweest die in ons land het „Angle System” heeft toegepast.

Hamer's vader, wijlen de oogarts Hamer, te Leeuwarden, had zich reeds geruimen tijd onledig gehouden met het vervaardigen van zilveren gehemelteplaten langs galvanoplastischen weg verkregen. Daarvan deed zijn zoon ons eenige mededeelingen in onze vergadering van 25 October 1891 (Hand. II blz. 52). Meer uitvoerig kwamen deze ter sprake op het 2e Internationale Tandheelkundig Congres, gehouden te Nancy, van 13—15 Augustus 1896, waar Dr. Godon, namens Hamer, „donne lecture d'un Travail sur:

„Les applications de la Galvanoplastie pour la confection „de plaques—bases metalliques”. Dr. Godon zeide, bij die gelegenheid: „Un de nos confrères d'Amsterdam, „Mr. le Dr. Hamer, m'a fait part d'une communication „qu'il a faite à Amsterdam, ainsi que dans une réunion de „dentistes américains. Il a eu l'amabilité de me faire traduire „celle-ci qui vous intéressera, j'en suis sur, car elle porte „sur un sujet plein d'intérêt pour nous: les applications „de la galvanoplastie.” Intusschen geloof ik niet, dat daarmede, op den duur, veel succes is behaald. Wijlen de heer Hamer, die blijk had gegeven zich zoozeer voor de tandheelkunde te interesseeren, is op die vergadering van 25 October 1891 tot Buitengewoon Lid van ons Genootschap benoemd.

Vervolgens moet ik mededeeling doen van eene voordracht van H a m e r over het aanwenden van kracht en over de weerstand bij het reguleeren van tanden. Zeer tot mijn leedwezen vinden wij ze — althans in haar geheel — niet in de Handelingen vermeld. Men vindt ze in het Tijdschrift van Tandheelkunde Jrg. 1898 en 1899, en in de „Comptes rendus” van het derde „Congres Dentaire-„International (Paris 8—14 Aout 1900) sur le mouvement „des dents.” H a m e r hield toen de voordracht in het Engelsch: „The effect of force applied to teeth for the „correction of irregularities is very complicated, owing „to the peculiar condition of the alveolair surroundings „wherin they are implanted”, aldus vangt hij zijn voordracht aan. Hij toonde hier o.a. aan, dat tanden, *in hun geheel*, kunnen worden verplaatst, hetgeen voor ons eene geheel nieuwe leer was. De oude leer was nam., dat tanden wel van plaats kunnen veranderen, doch dat de apex steeds zijn plaats bleef behouden.

Aan het slot van deze zeer uitvoerige voordracht zegt H a m e r: „We hebben nu steeds gesproken over krachten, „opzettelijk aangewend, met het doel om abnormaal ge-„plaatste tanden te bewegen in een gewenschte richting, „en wel bijna uitsluitend over die, werkende rechthoekig „op de lengteas van den tand.

„Het zou te ver voeren, maar zeer interessant zijn, om „aan de hand van het voorgaande, schematisch na te gaan, „aan welke krachten de kiezen bij het samentreffen der „kaken, weerstand hebben te bieden. De kracht bij het „kauwen uitgeoefend is zeer belangrijk.

„Bij eene normale odontharmose is de krachtsrichting „op elk der kiezen zóó, dat, in verband met hun vorm en „de wijze van bevestiging in den alveolus, aan een maximale „kracht het doelmatigst weerstand wordt geboden.

„Doch hoe is het gesteld, wanneer, hetzij door hereditieit, „door slechte aanwendsels, door tandheel-(?)kundig van-„dalisme, of door welke oorzaken dan ook, dit natuurlijk

„evenwicht in kracht en weerstand verbroken is, omdat
„door abnormale positie van een of meer kiezen, of door
„het ontbreken van enkele, de tanden geen aaneengesloten
„rij meer vormen, of wel een rij, die niet op de normale
„wijze met die der corresponderende kaak samentreft?

„De schuine zijden der klauwvlakten van praemolaren
„en molaren kunnen dan, bij het sluiten van den mond, als
„hellend vlak werkend, veranderingen brengen in den stand
„van de kiezen, wier weerstandsvermogen niet berekend
„is voor deze (van de normale) afwijkende krachtsrichting.

„Niet alleen het draaien en omkantelen van die kiezen
„kan hiervan het gevolg zijn, maar in ongunstige gevallen
„zal die invloed zelfs op de snijtanden gemerkt worden.
„(Hetgeen bij het ontbreken van meerdere kiezen aan
„beide kanten wel steeds het geval is). De bovenste snij-
„tanden worden dan door die van de onderkaak naar
„voren gebeten.

„Aan die voor een normaal gebit berekende kracht, moet
„dan bij het kauwen niet alleen weerstand geboden worden
„door een te gering aantal kiezen, maar deze kracht werkt
„nu meestal in eene ondoelmatige richting en kan dan even
„als traumata oorzaak worden van periodontitis, prae-
„disponeren voor pyorrhoea alveolaris, en ten slotte
„leiden tot verwoesting van het kauw-apparaat.

„Het is noodig, dat we bij het reguleeren van tanden,
„den invloed van deze krachten, werkende in eene abnormale
„richting op de hellende vlakken van groote en kleine kiezen
„steeds voor oogen hebben en de uitwerking er van goed
„overwegen.

„Dit is ons alleen mogelijk door de grondige studie der
„normale odontharmose.

„Voordat we een regulatie geval onder handen nemen
„moeten we nauwkeurig nagaan, of en hoe we een zekere,
„vaste occlusie kunnen verkrijgen, en wel omdat men,
„wanneer dit niet het geval is, van een belangrijke en oogen-
„schijnlijk goed gelukte regulatie, op den duur dan toch geen

„succes zal hebben; maar ook, omdat men door het corri-
geeren van een kleine misstand, soms een toestand schept,
die voor het geheele gebit nadeeliger zal blijken te zijn,
dan de afwijking die vóór de kunstbewerking bestond.

„Die Herstellung einer normalen sicheren Articulation
ist die Grundbedingung für einen dauernden Erfolg
beim Richten der Zähne”, zegt Otto Walkhoff
zeer terecht.

„Normaal echter zullen wij de odontharmose steeds niet
kunnen maken. Laten we dan trachten het normale type
zooveel mogelijk nabij te komen, doch in elk geval een
zekere, vaste, rustende articulatie te verkrijgen.

„En hierbij kan de uitvoerige studie van krachten en
weerstandens ons van zeer veel nut zijn.”

Ik heb gemeend goed te doen het hierboven genoemde
in zijn geheel mede te deelen, daar Hamer de eerste is
gewees die de leer der z.g. *Rustende Occlusie* heeft verkondigd.

Den 8en October 1899 hield Hamer eene voordracht
over „Porcelain Inlays” (Handel. III Serie blz. 262), den
13 Maart 1907 eene over „Alopecia areata en tandziekten”
(Hand. V Serie blz. 311).

Eindelijk vinden wij in de verslagen van het Genootschap
ter Bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde te
Amsterdam, in de vergadering van Woensdag 27 Maart 1912,
eene voordracht vermeld van Hamer over kaakmis-
vorming, waarin hij demonstreert:

1°. tot welke belangrijke kaakmisvorming een rek-
verband kan leiden, zooals dat bij spondylitis gebruikt
wordt;

2°. om voorts van zijne toehoorders te vernemen of
dergelijke misvormingen dikwijls voorkomen;

3°. om een middel aan te geven, waardoor dat, naar
zijne meening, kon voorkomen worden.

Interessant is het te weten, dat reeds Hamer's Groot-
vader, Dr. A. A. H. Hamer, in zijn hospitaal te Ommer-

schans, in 1853, een gelukkig verrichte Sectio caesarea gedaan heeft, evenwel zonder Chloroform Anaesthesie. Hij motiveerde dit aldus: „Na onderling beraad was er geen „chloroform aangewend uit vrees, dat de anaesthesie, bij „voorkomende haemorrhagie, misschien de contractie van „den uterus zou verhinderen. Bovendien was gebrek aan „ondervinding in deze voor ons beweegredenen genoeg „om het achterwege te laten.” ¹⁾.

In de vergadering van het Ned. Oogheekundig Gezelschap op den 20 December 1903 deed Hamer's vader eene mededeeling over Carcinoma palpebrae inf. behandeld met X-stralen. Zeer uitvoerig beschrijft hij het geval in het weekblad van het Ned. Tijdschrift van Geneeskunde van 19 Maart 1904. Hij eindigt zijne mededeeling met de verklaring, dat de patiënte na 1½ jaar volkomen genezen verklaard werd, terwijl zijn zoon mij mededeelt, dat er in 1916 geene recidieve is opgetreden en zij nog volkomen gezond is.

Het zal niet dikwijls voorkomen, dat drie opeenvolgende generaties in éenzelfde Tijdschrift getuigen van hun wetenschappelijk of praktisch werk.

Hamer heeft, buiten zijne groote praktijk, ook nog tijd kunnen vinden voor degelijken arbeid. Voeg daarbij nog de vele demonstratiën en mededeelingen op onze vergaderingen gehouden, o.a. over correctie van anomalieën; over het bleeken van tanden; over een geval van periostitis met doodelijken afloop; over metaaldraad verband bij kaakfracturen; over eenige methoden bij het vervaardigen van brugwerk; over reparatie van „Porcelain facings”; over porcelein analyses, enz. enz. en men zal licht inzien met welk een respect en onderscheiding hij niet alleen in de tandheelkundige wereld, doch in alle wetenschappelijke en beschaafde kringen wordt aangezien.

Hamer is vele jaren lid of plaatsvervangend lid geweest van de geneeskundige staatscommissie te Utrecht, en secre-

¹⁾ Zie Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde van 5 Januari 1907.

taris van de Commissie in 1906 door de Regeering ingesteld tot het voorbereiden van voorstellen betreffende de voorwaarden ter verkrijging der bevoegdheid van tandmeester en de reorganisatie van het tandheekkundig onderwijs aan de Rijks-Universiteit te Utrecht. Van deze commissie was Prof. Zwaardemaker voorzitter. Met Dr. van der Hoeven is Hamer door de Nederlandsche Regeering gedelegeerd naar het 5e Internationaal Tandheekkundig Congres te Berlijn van 23—28 Augustus 1909.

Aan het slot van mijn stukje over mijn vriend Hamer gekomen, zij het mij vergund de woorden te herhalen die ik in onze vergadering van 14 October 1900 (Hand. V Serie blz. 30) tot hem richtte, toen hij mij als Voorzitter opvolgde: „De leider eener vergadering is dikwijls ook „de lijdende partij, want op hem rusten vele lasten en „geene lusten. Mogen uw opgewekt en frisch gemoed, uwe „grondige studie en kennis van alle onderwerpen op ons „gebied, uw open en eerlijk hart de wapenen zijn, waar- „mede gij uw niet gemakkelijke taak zult weten te vervullen, „en mogen wij, in latere jaren, van u kunnen zeggen, hetgeen „Shakespeare iemand laat getuigen van een ouden „dienaar:

O, oude brave vriend, wat is het schoon,
 Dat trouwe dienen van den vroeg'ren tijd!
 Toen werd uit plicht, en niet om 't loon geslaafd!
 Gij volgt niet, neen, de mode dezer dagen,
 Nu niemand zwoegen wil, dan om wat winst,
 En hij, die winst bekomt, in 't voordeel zelf
 Zijn ijver smooert.

Utrecht, Maart 1916.

Dr. TH. DENTZ.